

STANISŁAW TYLUS SAC
Lublin

Z BADAŃ NAD DOKUMENTAMI FUNDACYJNYMI PARAFII W ŚREDNIOWIECZNEJ ARCHIDIECEZJI LWOWSKIEJ

Dotychczas nikt nie zajmował się całościowo dokumentami fundacyjnymi parafii z terenów ziemi lwowskiej i halickiej, które to wchodziły w skład archidiecezji lwowskiej (halickiej) obrządku łacińskiego. Jeżeli zaś nieliczne z nich zostały wydane drukiem w XIX i XX w., to stanowiły one część poszczególnych zbiorów dokumentów czy kodeksów. Zakres tematyczny moich badań objął, zgodnie z tytułem, tylko dokumenty odnoszące się do świątyń pełniących rolę kościołów parafialnych. Pominięte zostały zatem kościoły szpitalne, zamkowe, zakonne i wszelkie inne. Badania nie objęły dokumentów odnoszących się do kościoła katedralnego we Lwowie, który pełnił również funkcję kościoła parafialnego Lwowa. Takie wyłączenie podyktował inny charakter dokumentów, wiele z nich bowiem dotyczyło bardziej arcybiskupstwa, kapituły katedralnej niż samego lwowskiego kościoła parafialnego. Daty graniczne uwzględnionych w badaniach dokumentów objęły lata 1374 (1353 – Kołomyja) i 1490 (Podhajce).

Z opublikowanych dotychczas dokumentów fundacyjnych najwięcej ukazało się w 2. poł. XIX w. Ogromną zasługę w tej dziedzinie ma Ksawery Liske (1838-1891), który wydał je drukiem pośród innych dokumentów (rozrzucone w tomach II-IV)¹ Należy tutaj zauważyć, że wydawca ten korzystał ze znacznie już wtedy uszkodzonego kopiarza dokumentów, przechowywanego w pałacu arcybiskupim we Lwowie. Z niego to właśnie pochodzą dokumenty dotyczące kościołów parafialnych. K. Liske sam określił jego

---

¹ *akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum tzw. Bernardyńskiego we Lwowie* (dalej cyt.: AGZ), t. I-XXV, wyd. K. Liske, Lwów 1868-1935.

pochodzenie na XVI-XVII w. Dzięki K. Liskemu pozostał po tym kopiarzu jedyny ślad, gdyż nie dochował się on do naszych czasów. Nie było go już w latach trzydziestych XX w., kiedy Stanisław Zajączkowski (1890-1977) porządkował archiwum i układał *Inwentarz Archiwum Archidiecezjalnego we Lwowie*². Wiele dokumentów pergaminowych przechowywanych w tymże archiwum uległo z biegiem czasu zniszczeniu i zagubieniu. Również inne dokumenty, z których korzystał K. Liske i je publikował, nie przetrwały.

Duże zasługi w wydawaniu dokumentów parafialnych z archidiecezji lwowskiej ma także „Dodatek Tygodniowy do Gazety Lwowskiej”, który wśród wielu innych dokumentów wydawanych w latach 1851-1860 ma także kilka dokumentów fundacyjnych parafii. Wśród innych wydawców dokumentów z tego czasu należy wspomnieć Antoniego Prochaskę (1852-1930)³ oraz Izzydora Szaraniewicza (1829-1901)⁴. Na uwagę zasługuje również *Kronika domowa Dzieduszyckich*⁵.

W naszym stuleciu ukazało się drukiem tylko parę dokumentów. Złożyły się na to warunki polityczne, które uniemożliwiały dotarcie do materiałów archiwalnych. Czasy obecne trochę poprawiają tę sytuację, lecz jej w dalszym ciągu nie zmieniają w sposób zasadniczy. Trochę dokumentów wydano w 1. poł. XX w. Były to opracowania Ludwika Finkla (1858-1930)⁶, Wilhelma Rolnego (1872-1941)⁷, Antoniego Prochaski⁸, Józefa Pełeńskiego⁹, Władysława Abrahama (1860-1941)¹⁰ i Józefa Widajewicza (1889-1954)¹¹. Dwa dokumenty wydali współcześnie Irena Sułkowska-Kurasiowa i Stanisław

² S. Z a j ą c z k o w s k i, *Inwentarz Archiwum Archidiecezjalnego ob. łac. we Lwowie*, Lwów 1930-1931 (mps w Krakowie w Archiwum Archidiecezji Lwowskiej – dalej AALw).

³ *Materyały archiwalne wyjęte głównie z Metryki Litewskiej od 1348 do 1607 roku*, Lwów 1890.

⁴ *Trzy opisy historyczne staroksiążęcego grodu Halicza w roku 1860, 1880 i 1882*, Lwów 1890.

⁵ Lwów 1865.

⁶ *Sprawozdanie z wycieczki konserwatorskiej*, [w:] *Teka Konserwatorska. Rocznik II Koła C.K. Konserwatorów Starożytnych Pomników Galicyi Wschodniej*, Lwów 1900, s. 93 n.

⁷ *Acta Officii Consistorialis Leopoliensis antiquissima*, t. I-II: 1482-1498, wyd. W. Rolny, Lwów 1927-1930 (dalej cyt.: AOC).

⁸ *Czyszki koło Lwowa. W pięćsetną rocznicę utworzenia parafii rzymsko-katolickiej*, Lwów 1920.

⁹ *Halicz w dziejach sztuki średniowiecznej*, Kraków 1914.

¹⁰ *Jakub Strepa arcybiskup halicki 1391-1409*, Kraków 1908.

¹¹ *Z przeszłości Buszcza. Studium historyczne*, Poznań 1925.

Kuraś¹² Ukazały się też w XX w. katalogi dokumentów, zawierające w sobie rejestry niektórych dokumentów fundacyjnych kościołów parafialnych. Kilka takich rejestrow znajduje się w opracowaniach Feliksa Pohoreckiego (1890-1945)¹³, Adama Fastnacha¹⁴ i W. Abrahama¹⁵

Dużą liczbę dokumentów, nigdzie dotychczas nie publikowanych, autor niniejszej pracy znalazł w Archiwum Archidiecezji Lwowskiej w Krakowie. Zostały w tym celu przejrane wszystkie księgi konsystorskie, akta wizytacyjne i część registratury konsystorskiej zawierającej podział rektyfikatów. Okazało się, iż ten ostatni dział zawierał cenny zbiór dokumentów do niniejszych badań, i szkoda, że nie zachował się w całości do naszych czasów. Autor wykorzystał też w pracy dokumenty wpisane do Metryki Koronnej (na podstawie sumariuszy Metryki wydanych w *Marticularum Regni Poloniae summaria*¹⁶) i zbiór dokumentów pergaminowych znajdujący się w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie. W Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu wykorzystano parę rękopisów zawierających kopie dokumentów odnoszących się do terenu archidiecezji lwowskiej. W Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie zostały wykorzystane rzadkie w Polsce egzemplarze „Dodatku Tygodniowego do Gazety Lwowskiej”

Niniejszy artykuł jest informacją autora o wynikach jego badań, które w najbliższym czasie zostaną opublikowane w książce pt. *Edycja krytyczna i analiza dokumentów fundacyjnych parafii w średniowiecznej archidiecezji lwowskiej*. Autor, przedstawiając w niej 55 dokumentów fundacyjnych odnoszących się do archidiecezji lwowskiej (połowa z nich nie była dotąd wydana), ukazuje ofiarną rolę ludzi średniowiecza na rzecz Kościoła. W ten sposób autor pragnie, opierając się na podstawie źródłowej, przybliżyć nauce polskiej tereny nie najlepiej dotychczas zbadane. Całość materiału w przygotowywanej książce została podzielona na dwie zasadnicze części. W pierwszej części – edycyjnej – autor ugrupował przekazy źródłowe w kolejności: oryginał, kopia, odpis, rejestry, wydanie, wreszcie nasuwające się uwagi.

---

¹² *Zbiór dokumentów małopolskich cz. VI-VII*. wyd. S. Kuraś, I. Sułkowska-Kurasiowa, Wrocław 1974-1975 (dalej cyt.: ZDM).

¹³ *Catalogus diplomatum Bibliothecae Instituti Ossoliniani nec non Bibliothecae Pawlikowianae 1227-1505*, oprac. F. Pohorecki, Lwów 1937.

¹⁴ *Catalogus diplomatum Bibliothecae Instituti Ossoliniani. Supplementum I: 1279-1506*, oprac. A. Fastnacht, Wrocław 1951 (dalej cyt.: Fastnacht).

¹⁵ *Powstanie organizacji Kościoła tacińskiego na Rusi*, Lwów 1904.

¹⁶ *Matricularum Regni Poloniae summaria*, t. I-V, wyd. T. Wierzbowski [i inni], Warszawa 1905-1961.

Przy oryginałach autor starał się podać opis, materiał, z którego był wykonany dokument, wymiary, stan zachowania, opisy istniejących jeszcze pieczęci czy też ich fragmentów, zapiski dorsalne. Przy kopiach podane zostały informacje o czasie ich powstania i jednocześnie odnotowano wszystkie znane kopie dokumentów. Bardzo żmudnie przebiegała praca nad ustaleniem właściwego tekstu kopii, czy oryginału, poprzez porównywanie wszystkich kopii i wyszukiwanie ich filiacji. Od kopii odróżnione zostały odpisy, które rozumiano tu jako nowożytnie kopie powstające dla celów historiograficznych.

Autor poddał krytyce treść dokumentów, dzieląc dokument na podstawowe części (protokół, kontekst, eschatokół wraz z poszczególnymi jeszcze poddziałami). Zostały przedstawione przyjęte wówczas formy inwokacji oraz intyulacji. Ciekawe są sankcje wraz z używanymi wtedy formułami penalnymi czy też motywy wystawiania dokumentu, gdzie cytowana jest Biblia, gdzie wskazywano wyższość pisma nad ustnym przekazem, „który jest nietrwały i ulotny”

Druga część książki poświęcona została analizie treści dokumentów fundacyjnych, gdzie autor zebrany materiał podzielił na dwa główne działy (poprzedza je rozdział będący zwięzłą syntezą historii archidiecezji lwowskiej w średniowieczu). W pierwszym z nich autor przedstawił dzieje fundacji, dzieląc je na: królewskie i książęce, szlacheckie, mieszczańskie, arcybiskupie oraz zakonne. Zagadnienia poruszane w tej części są następujące:

1. Fundator – był nim król, właściciel ziemski (magnat, szlachcic), mieszczaństwo, arcybiskup, zakon. Wiązało się to z prawem własności. Najwięcej fundatorów pochodziło na tym terenie ze stanu szlacheckiego.

2. Prawo patronatu. Średniowieczne prawo kościelne dawało fundatorowi i jego prawnym następcom możliwość przedstawiania biskupowi kandydata na wakujące beneficjum kościelne (prawo prezenty). W wielu dokumentach takie prawo wyraźnie jest zaznaczone, a w niektórych jeszcze szczegółowo określa ono nawet przymioty, jakimi powinien się cechować kandydat na plebana.

3. Granice parafii i miejscowości. Niektóre dokumenty dość precyzyjnie określają granice parafii, wymieniając poszczególne wsie, rzeki, nazwy lasów, łąk, stawów itp. Dziś wiele z nich istnieje, inne zmieniły nazwę albo też przestały istnieć.

4. Beneficjum. Najwięcej miejsca w dokumentach poświęcono uposażeniu kościoła, plebana i parafii. Wymieniane są w dokumentach nazwy folwarków, ziem czy wsi przypisanych przez fundatora Kościołowi.

5. Zobowiązania i powinności. Ówczesnemu Kościołowi oddaje się, zgodnie z przyjętymi wóczas zwyczajami, różne daniny, czynsze, robocizny, dziesięciny. Dokumenty wymieniają dziesięcinę snopową, stołową (na utrzymanie plebana), kolędę (w okresie Bożego Narodzenia lub z okazji Nowego Roku), meszne (danina za odprawienie Mszy św.), cła lub czynsze ze stawów, karczem, młynów, przejazdów, lasów, zarośli, łąk. Dziesięciny płacono w pieniądzu lub w naturze. Te ostatnie oddawano Kościołowi w życie, pszenicy, owsie, jęczmieniu, prosie, a nawet w grochu i kapuście. Zobowiązania i powinności regulowane były w ściśle określonych dniach (św. Marcina, św. Michała, Pascha) i miały różne nazwy.

6. Duchowieństwo – wymieniani są: arcybiskup, pleban, rektor, kapłan, kleryk, mansonarz, zakonnik.

7. Liturgia i zwyczaje – dokumenty odnotowują święta kościelne obchodzone w liturgii Kościoła rzymskokatolickiego. Wymieniane są one przy nadawaniu wezwania kościołowi, przy dacie dokumentu, przy określaniu dni, podczas których składane były daniny. Z sakramentów świętych wspomniana jest często Eucharystia i rzadziej pokuta.

8. Służba parafialna. Wśród służby parafialnej wymieniany jest najczęściej z nazwy organista. Zasadniczo w dokumentach mówi się tylko ogólnie o służbie, nie wyszczególniając stanowisk.

9. Rusini, Niemcy, Żydzi – te trzy narodowości, poza Polakami, zamieszkiwały teren archidiecezji lwowskiej. Wymieniani są oni przy powinnościach i zobowiązaniach ludności na rzecz miejscowego kościoła parafialnego.

10. Sądownictwo kościelne – niektóre dokumenty, zwłaszcza najstarsze, zawierają wzmianki o sądownictwie kościelnym, że poddani Kościoła mają podlegać jego władzy sądowniczej.

11. Szkoły parafialne – w kilku przypadkach fundatorzy nakładają na plebanów zobowiązania prowadzenia szkoły parafialnej. Przy tej okazji określają czynsz na rzecz nauczyciela i ustalają jego powinności względem plebana.

12. Inne obiekty sakralne. Zasadniczo praca nie interesuje się innymi kościołami niż parafialne, to jednak można wspomnieć, iż w tekstach dokumentów spotykamy wzmianki o kościołach filialnych, zamkowych oraz szpitalnych.

Druga część analizy przedstawia motywy i okoliczności działań fundacyjnych. Okazuje się, że bardzo ważnym czynnikiem szczodroblewości fundatorów były względy duchowe, czysto religijne, nawet dewocyjne, które przeplatały się z doczesnymi. Autor zauważa, że motywy fundacji były różne. Przeważała jednak generalnie troska o zbawienie własne i najbliższych osób

z grona fundatora parafii. Fundowano kościoły, szerząc jednocześnie kult NMP czy świętych orędowników. Rozważając motywy fundacji, można mówić o teologii tamtych czasów, gdyż dużo miejsca dokumenty poświęcają Bogu sprawiedliwemu, miłosiernemu, Trójcy Świętej czy Opatrzności Bożej. Mówią one również o grzechu, zadośćuczynieniu Bogu, o rzeczach ostatecznych człowieka i o świecie duchów niewidzialnych (aniołowie, szatani).

Jako podstawową zasadę edytorską w publikacji dokumentów fundacyjnych przyjęto *Instrukcję wydawniczą dla średniowiecznych źródeł historycznych*, ogłoszoną przez Polską Akademię Umiejętności¹⁷, ponieważ jest najprostsza w praktyce, a tym samym najlepiej nadaje się do publikacji dokumentów. Wymieniona instrukcja wydawnicza PAU okazuje się jednak niewystarczająca, stąd w niniejszej edycji kierowano się również udoskonaleniami wprowadzonymi przez wydawców *Kodeksu dyplomatycznego Wielkopolski*¹⁸ z ośrodka poznańskiego (Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk) i *Zbioru dokumentów małopolskich*¹⁹ z ośrodka krakowskiego. Wszystko to sprawia, że przyjęta metoda wydawnicza nie różni się od metod stosowanych w polskich wydawnictwach dokumentów.

Dokumenty fundacyjne parafii ułożono według miejscowości w układzie alfabetycznym, a jeśli dla danej miejscowości są dwa lub więcej dokumentów, zastosowano wówczas podział chronologiczny. Na początku części edycyjnej przygotowywanej książki został zamieszczony wykaz dokumentów tam zawartych. Każdy dokument potraktowany jest jako odrębna jednostka wydawnicza.

Wszystkie dokumenty poprzedzono niezbędnymi informacjami o miejscu i dacie wystawienia dokumentu oraz regestami wstępnymi, obejmującymi: treść dokumentu, postać zachowanego dokumentu, miejsce jego przechowywania, dotychczas znane kopie i wydania, jeśli takie były.

Nazwy miejscowości wystawienia dokumentów podane zostały w formie dzisiejszej. Braku miejsca wydania nie zaznaczono syglami b.m.; podobnie nie zaznaczono braku daty dziennej i miesięcznej. Daty podane zostały według współczesnego kalendarza²⁰ Dokumentów fałszywych nie wydzielano

---

¹⁷ *Instrukcję* tę opracowała Komisja Historyczna Polskiej Akademii Umiejętności przy współudziale Towarzystw Naukowych we Lwowie, w Poznaniu, Warszawie i Wilnie (Kraków 1925).

¹⁸ T. VI-X, wyd. A. Gąsiorowski, R. Walczak (od t. VIII: T. Jasiński), Poznań 1985-1993.

¹⁹ T. I-VIII, wyd. S. Kuraś, I. Sułkowska-Kurasiowa, Wrocław 1962-1976.

²⁰ Za podstawę posłużyła nieoceniona *Chronologia polska* (pod red. B. Włodarskiego, Warszawa 1957).

w odrębną grupę ze względu na ich znikomą liczbę, ale zaznaczono taki stan w rejestrach wstępnych danego dokumentu i stąd znajdują się one we właściwym porządku alfabetycznym.

Regesty wstępne sporządzono w formie bardzo krótkiej, wprowadzającej do zasadniczej treści dokumentu. Zawierają one przede wszystkim imię wystawcy i najważniejszą jego godność bądź tytuł, posiadane w momencie wystawienia dokumentu.

Wszystkie przypisy zostały podzielone na dwie grupy: tekstowe i rzeczowe (osobowo-geograficzne). Pod każdym dokumentem (zawierającym swój porządkowy numer) są najpierw przypisy tekstowe, a bezpośrednio pod nimi osobowo-geograficzne.

Pierwsze z nich odnoszą się do odmian tekstowych kopii albo wydań danego dokumentu; zawierają one numerację literową (małe litery). Przypisy te informują także o poprawkach, skreśleniach, błędach pisarzy kopii.

Przypisy osobowe zawierają zestawione informacje o piastowanych urządzeniach i godnościach, stanie społecznym, stosunkach rodzinnych, rzadziej o dobrach ziemskich posiadanych przez określone osoby oraz o latach występowania osób wymienionych w dokumencie, które zaznaczają wydawnictwa typu biograficznego, takie jak np. *Polski słownik biograficzny* czy różne herbarze²¹. Najbardziej pomocne tutaj okazały się spisy urzędników²² i różne wydawnictwa źródłowe²³. Podobnie jak w przypisach geograficznych, również i te zostały objaśnione tylko jeden raz – przy ich pierwszym wystąpieniu. W przypadku ponownego wystąpienia tej osoby lub miejscowości odsyłano do pierwszego dokumentu, w którym dana osoba czy miejscowość wystąpiły, przez podanie numeru dokumentu. Na końcu po tekstach sporządzono alfabetyczne indeksy osób i miejscowości.

W przypisach geograficznych (o numeracji cyfrowej), które występują pod przypisami tekstowymi, położenie miejscowości z archidiecezji lwowskiej określone zostało w odniesieniu do podziału terytorialnego II Rzeczypospolitej, przywołując jednak ze średniowiecza podział na ziemie i powiaty w przypadku miejscowości większych i znanych (miasta powiatowe, wojewódz-

---

²¹ Szczególnie: A. B o n i e c k i, *Herbarz polski*, t. I-XVI, Warszawa 1985-1987 (dalej cyt.: B).

²² *Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XII-XVIII wieku. Spisy*, t. I-X, pod red. A. Gąsiorowskiego, Wrocław-Kórnik 1985-1994, a z nich szczególnie: t. III: *Ziemie ruskie*, z. 1: *Urzędnicy województwa ruskiego XIV-XVIII wieku (ziemie halicka, lwowska, przemyska, sanocka)*. Spisy, oprac. K. Przyboś, Wrocław 1987 (dalej cyt.: U III/1); t. X: *Urzędnicy centralni i nadworni Polski XIV-XVIII wieku. Spisy*, Kórnik 1992.

²³ Na przykład AOC I-II.

kie). Dla wielu historyków podział terytorialny z okresu międzywojennego dla tych ziem jest najbardziej znany, stąd odstąpiono od określenia miejscowości w stosunku do podziału dzisiejszego. Miejscowości objaśniano stosując określenie ich położenia w stosunku do najbliższego powiatu, większego ośrodka miejskiego lub siedziby parafii występujących wówczas, jak i powstałych później. Gdy dokument wymieniał szereg miejscowości leżących obok siebie, położenie dalszych określano stosunkiem do poprzednich. Wszystkie miejscowości zostały objaśnione tylko jeden raz – przy ich pierwszym wystąpieniu. Przy określaniu położenia miejscowości wykorzystano szczególnie: *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*²⁴, *Catalogus universi venerabilis cleri saecularis et regularis archidioecesis Leopoliensis rit. lat.*²⁵, *Schematismus archidioecesis Leopoliensis ritus latini*²⁶ oraz skorowidz miejscowości w opracowaniu T. Bystrzyckiego²⁷. Natomiast w odniesieniu do miejscowości leżących na terenie obecnej Rzeczypospolitej posłużono się współczesnym podziałem terytorialnym, do którego wykorzystano głównie najnowszy atlas²⁸.

Poniżej autor przytacza cztery dokumenty fundacyjne parafii ze wspomnianych badań, nigdzie dotychczas nie publikowane. Trzy z nich odnoszą się do Jaryczowa i Żelechowa (tekst łaciński) i jeden – w języku polskim – do Wasiuczyna. Ten ostatni jest najprawdopodobniej tłumaczeniem łacińskiej wersji oryginału.

---

²⁴ T. I-XV, pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, W. Walewskiego, Warszawa 1880-1902 (dalej cyt.: SGKP).

²⁵ Leopoli 1901.

²⁶ Lwów 1936.

²⁷ *Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej z oznaczeniem terytorialnie im właściwych władz i urzędów oraz urządzeń komunikacyjnych*, pod red. T. Bystrzyckiego, Przemysł-Warszawa [1932] (dalej cyt.: Bys.).

²⁸ *Polska. Atlas samochodowy. Skala 1 : 250 000*, Warszawa-Wrocław 1995²

Jaryczów 1431

Jaryczów, 5 kwietnia 1431

Jan Rzeszowski, arcybiskup lwowski, potwierdza uposażenie kościoła parafialnego w Jaryczowie, dokonane przez dziedzica Paszkę, giermka ziemi ruskiej.

Or.: Wrocław, Biblioteka Ossolineum, nr 2594, z kolekcji A. Czołowskiego. Pergamin 42 x 26 + zakładka 5,2 cm. Pozostały dwie pieczęcie, na jednej jest sznur. Z tyłu napis: N: 1948 (Fastnacht s. 18 nr 343).

Kop.: AALw Registratura Konsystorska (dalej cyt.: RK) – Fasc. 2 – *Copiae documentorum ecclesiarum et inventaria ex annis 1814-1833. Parafia Jaryczów*, bez paginacji. Wpis 18 lipca 1727 r. (z Or.). Tytuł: *Oblata primi fundationis Privilegii Ecclesiae Parochialis Rit. Lat. in Oppido Jaryczow.*

Reg.: Fastnacht s. 18 nr 343.

In nomine Domini amen. Ad futuram rei memoriam sempiternam. Cum inter humanae naturae commoda nihil dignius memoriam habeatur, opportunum ergo censuimus, ut actus hominum litterarum apicibus et annotatione testium perennentur, ne lapsu temporum evanescant. Proinde ego Paszko²⁹ haeres in Jaryczow³⁰, armiger terrae Russiae, significo tenore praesentium, quibus expedit universis, tam praesentibus, quam futuris praesentium noticiam habituris, quia zelo spiritualis devotionis accensus attendens, quia bonae rei dare consultum est pro terrenis caelestia [n. k.] aeternaque praemia possidere, cupiensque ut cultus divinus in ecclesia ibidem Jaryczoviensi ad laudem et honorem Dei Omnipotentis et Omnium Sanctorum patronorum eiusdem ecclesiae diu fundata et erecta iugiter peragatur, in eaque Creator omnium assidue adoretur et sacrificiis laudis pro offensis hominum mitigetur et placetur, in remediumque pacaminum et salutem animarum meo-

²⁹ Paszko z Jaryczowa (Kniehynic) h. Sulima – wzmiankowany 9 XII 1392 r., kiedy W. Jagiełło nadał mu 11 wsi (ZDM VI, nr 1587, s. 100-102). Ks. J. Fijałek (*Tarłowie, znakomitego rodu początki i świetność*, „Przegląd Historyczny”, 8(1909) 188) identyfikuje go z Jaśkiem z Mazowsza (de Zakrzyczow), wzmiankowanym już w 1378 i 1400 r.

³⁰ Jaryczów Nowy – miasto w pow. lwowskim, 24 km na północny wschód od Lwowa (SGKP III 463).

rum progenitorum specialiter dictam ecclesiam in Jaryczow et rectorem ac ministros eius pro tempore existentes bonis meis infrascriptis dotavi atque doto per praesentes, Domino Deo et Omnibus Sanctis patronis eiusdem perpetue in sacrificium offerendo. Primum namque duas decimas manipulares cuiuslibet grani post agros, campos et araturas curiarum mearum in Jaryczow et in Dzidziłow³¹ provenientes nullique alteri ecclesiae ad reddendum obnoxias. Item alias decimas manipulares cuiuslibet seminis atque grani post araturas omnium homagalium meorum ad dominium meum in Jaryczow spectantium provenientes. Item tabernam unam liberam ex opposito ecclesiae ibidem in Jaryczow inter stratam eundo de Leopold(i) in Łuszczka versus partem dexteram sitam cum horto magno a dicta taberna usque ad lutum, per quod transit via publica, se protendente. Item quintum denarium et quaevis alium quintum proventum quocunque nomine conseatur de theloneo seu passumeo in Jaryczow praedicta fundato et erecto provenientes. Item duos laneos agrorum liberos inter laneos kmethorum in [n. k.] haereditate Jaryczow memorata situatos et post locationem seu translationem dictae villae Jaryczow in ius Theutonicum cum allis kmethorum laneis dimensurandos. Et interim rectori ecclesiae in Jaryczow praedicta pro tempore existenti agros curiae mae in Jaryczow antedicta, ubi et quantum colere poterit, do et concedo colendos, seminandos, utifruendos tamdiu donu dicti duo lanei dimittentur, quibus dimensis, idem rector ecclesiae praedictae pro tempore existens debet stare eisdem contentus, cultura agrorum meorum praedictorum derelicta. Item piscinam unam liberam propriis meis sumptibus et impensa erigendam, et tempore medio do et concedo eidem rectori ecclesiae antedictae, et qui pro tempore fuerit, plenam, liberam et omnimodam facultatem piscandi pisces in piscina mea magna penes curiam meam in Jaryczow memorata iacente pro mensa sua solummodo duntaxat. Item annonas messales videlicet per unum truncum siliginis et per alium truncum avenae singulis annis a quolibet kmethone in Jaryczow laneum arante iure Theutonicali duntaxat gaudente et fruente. Item mensales, vulgariter s t o ł o w e, clericales et columbationem, ac alia omnia iura parochialia omnes incole in Jaryczow praedicta et in villa Zapytow³² iuxta consuetudinem aliarum villarum in terra Russia iure Theutonico gaudentes, dictae ecclesiae rectori seu ministro pro tempore existenti solvere tenebuntur, sint et adstricti. Item incolae qui-

³¹ Dzidziłów – wieś w pow. Kamionka Strumiłowa, nad potokiem Peltew, oddalona od Jaryczowa o 7 km (SGKP II 270).

³² Zapytów – wieś w pow. lwowskim. 18 km na południowy wschód od Lwowa, 7 km na zachód od Jaryczowa Nowego (SGKP XIV 415).

piam in Jaryczow praedicta a strata communi versus curiam meam locati decimas manipulares cuiuslibet grani post [n. k.] araturas praedictas provenientes eiusdem ecclesiae et suo rectori, qui pro tempore fuerit, solvere debunt cum effectum. Praescripta omnia et singula superius expressa ego Paszcko haeres in Jaryczow praedictus dictae ecclesiae et suo rectori pro tempore existenti dono, largior et concedo, me successores meos, et etiam homagiales et subditos meos ad reddendum et solvendum praemissa perpetuis temporibus inscribo et obligo per praesentes. In cuius rei testimonium sigillum meum praesentibus est appensum.

Nos vero Joannes Dei gratia archiepiscopus sanctae metropolitanae ecclesiae Leopoliensis³³ praefati nobilis Paszckonis haeredis in Jaryczow antedicta petitionibus omnium praemissorum in privilegio suo donationis contentorum nobis humiliter porrectis, tanquam iustis annuentes, considerantes, quia rector ecclesiae praedictae, qui pro tempore fuerit, cum suo ministro sibi assistente his bonis in huiusmodi privilegio contentis possit commode sustentari, decimas donationis et dotationis auctoritatis nostra ordinaria confirmavimus et confirmamus praesentium per tenorem, decernentes, ascribentes et approbantes eadem omnia bona, decimas et proventus in eodem privilegio contenta, bona fide donata et approbata perpetuis temporibus ad dictam ecclesiam Omnium Sanctorum et eius rectorem pro tempore existentem perpetuo debere et spectare, eximentes ipsam ab omni iurisdictione et potestate saeculari, et tantummodo uti iure et privilegio spirituali [n. k.] ac gaudere. Nulli ergo hominum liceat hanc piam donationem et nostram confirmationem infringere et violare. Qui autem haec attentare praesumpserit, indignationem Dei Omnipotentis se noverit in cursurum. In cuius rei testimonium praesentis nostrae confirmationis privilegii et donationis litterae sigilli nostri appensione sunt communitae.

Actum et datum in Jaryczów feria quinta proxima post Conductum Paschae sub anno nativitatis Domini millesimo quodringentesimo trigesimo

---

³³ Jan Rzeszowski h. Półkożic – archidiakon polski 1363, prepozyt kolegiaty Św. Michała na Wawelu ok. 1368-1411 (zatwierdzenie papieskie 1370), kanonik krakowski 1373, profesor i rektor (1405-1406) Akademii Krakowskiej, wikariusz generalny *in spiritualibus et temporalibus* krakowski 1411, pierwszy arcybiskup lwowski 1412, zmarł 12 VIII 1436 r. w Pirkowie, pochowany na Świętym Krzyżu (J. K u r t y k a, *Rzeszowski Jan*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XXXIV, Wrocław 1992, s. 62-70; J. W i e s i o ł o w s k i, *Episkopat Polski XV w. jako grupa społeczna*, „Społeczeństwo Polski Średniowiecznej”, 4(1990) 284 n.; *Zbiór dokumentów katedry i diecezji krakowskiej*, cz. I: 1063-1415, wyd. S. Kuraś, Lublin 1965, s. 114; P. N i t e c k i, *Biskupi Kościoła w Polsce. Słownik biograficzny*, Warszawa 1992, s. 183).

primo, praesentibus nobilibus viris, dominis Petro de Zoltance³⁴, Paszczkone de Podleski³⁵, Nicolao de Biała³⁶, Nicolao de Dawidow³⁷ haeredibus, Nicolao Potrzanz³⁸ et discreto Joanne publico de Prussy³⁹ et circumspic-tis Joanne Andrea de Crobia aulae nostrae archiepiscopalis notario⁴⁰ et Adalberto Pauli de Padua notariis publicis alias Cracoviensis et Posnaniensis diaecesis⁴¹ et aliis pluribus fidedignis testibus ad praemissa.

³⁴ Piotr z Żółtańców – wzmiankowany w latach 1424-1455 (AGZ IV nr 65 z 6 II 1424; XIV nr 3483 z 7 XII 1455).

³⁵ Paszczkone de Podleski – osoba nie zidentyfikowana. Podliski Małe – wieś w pow. lwowskim, 13 km na północny wschód od Lwowa, 12 km od Kulikowa; Podliski Wielkie – wieś w pow. lwowskim, 25 km na północny wschód od Lwowa, 4,7 km na wschód od Jaryczowa Nowego (SGKP VIII 429).

³⁶ Mikołaj Bielecki h. Janina – z Biela i Bietki, syn Jana, wojski halicki w latach 1456-1457, ożeniony z Wrochną, wdową Żurowską, wzmiankowany w latach 1436-1457 (AGZ XII, XIV passim; B I 218; U III/1 308).

³⁷ Mikołaj Dawidowski h. Prus – z Dawidowa w ziemi lwowskiej, zwany Orpińskim od wsi Orpin, którą dziedziczył. W 1442 r. zastawił Bratkowiczowi Pelpelniki i Jarosławice. Zmarł wcześniej, zostawiając żonę Świętochnę i synów – Matysa i Michała, którymi opiekował się Ścibor z Wiszni (AGZ XIV nr 1949 z 29 IX 1447; nr 2500 z 9 VII 1451 (*olim*); B IV 114 n.).

³⁸ Mikołaj Potrzanz – wzmiankowany 2 IX 1435 r. (Nicolao Potrzano in Sulimow – AGZ V nr 63). Sulimów – wieś w pow. Żółkiew, 20 km na południowy wschód od Żółtkwi, 9 km na południowy wschód od Kulikowa nad Kulikówką, dopływem Kapielówki (dopływ Pełtwi), albo wieś w pow. Sokal, k. Wareża, 21 km na północny zachód od Sokała (SGKP XI 571).

³⁹ Jan z Prus – pisarz publiczny, może tożsamy z późniejszym plebanem Johannem de Prussi (AGZ V nr 127 z 20 XI 1448).

⁴⁰ Jan, syn Andrzeja z Krobi – kleryk diecezji poznańskiej, publiczny notariusz z nadania cesarskiego na dworze Jana Rzeszowskiego, arcybiskupa lwowskiego, wzmiankowany w latach 1426-1433 (AGZ V nr 38 z 25 X 1426; AALw Księgi Konsystorskie (dalej cyt.: KK) 20 – *Acta actorum consistorii metropolitani Leopoliensis sub praesulatu R. D. Constantini Zieliński archiepiscopi Leopoliensis ex annis 1703-1709, nec non acta administratorialia R. D. Ioannis Skarbek episcopi Marochiensis suffraganei, custodis capituli metropolitani, vicarii in spiritualibus et officialis generalis et sede vacante administratoris generalis archiepiscopatus ex anno 1710*, k. 537; *Codex diplomaticus Poloniae*, t. II, cz. 1, oprac. L. Ryszczewski, A. Muczowski, Warszawa 1848, nr 383, s. 450). Pod tym samym rokiem wymienia go jako notariusza publicznego *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego w średniowieczu*, cz. II, z. 3, pod red. A. Gąsiorowskiego, Wrocław 1991, s. 456).

⁴¹ Wojciech, syn Pawła z Padwy – kleryk diecezji krakowskiej, protonotariusz abpa Jana Rzeszowskiego (ZDM V nr 1353 z 28 II 1425) i notariusz publiczny z ustanowienia papieskiego dla diecezji krakowskiej i poznańskiej, wzmiankowany w latach 1416-1433 (AGZ V nr 29 z 24 VII 1416, nr 55 z 4 V 1433). Padew – wieś na południe od Baranowa w dawnym pow. Mielec.

Jaryczów 1451

Jaryczów, 25 września 1451

Mikołaj z Kniehynic, dziedzic Jaryczowa, funduje nowy kościół parafialny w Jaryczowie.

Or.: Nieznany.

Kop.: AALw RK–Fasc. 2, bez paginacji. Oblatowany 18 lipca 1727 r. w aktach Konsystorza Lwowskiego z inicjatywy Jakuba Olechowicza, proboszcza Jaryczowa, który dostarczył dokument fundacyjny i polecił dokonać ingrosacji. Tytuł: *Oblata secundi Foundationis Privilegii Ecclesiae Parochialis Jaryczoviensis Rit. Lat. Ao Dni 1727 die 18a mensis Julii.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quoniam humana memoria aeternitati non commensatur, expedit igitur, ut ea, que in humanis fiunt negotiis, ad perpetuitatis rectitudinem deducantur proborum testimonio et sigillorum munimento. Proinde nos Nicolaus de Kniehynicze⁴² haeres de Jaryczow⁴³ significamus tenore praesentium, quibus expedit, generaliter universis praesentibus et futuris harum litterarum notitiam habituris, quomodo perpensus in animo revolentes, quia caelestium sortes in aeterna beatudine consequi possumus, dum personis ecclesiasticis et Dei ministris profectus congruos ordinamus et largimur. Unde praehabita animi deliberatione nostrorumque freti consilio amicorum, pro divino cultu augendo, in remedium salutis nostrae et nostrorum praedecessorum, considerando inopiam et defectum ecclesiae collationis et iuris patronatus nostri in Jaryczow venerabili domino Nicolao Olisiowski canonico Leopoliensi et plebano in Jaryczow⁴⁴, caeterisque eiusdem ecclesiae [n. k.] rectoribus pro tempore existentibus quatuor curias sive areas, alias d w o r z y s k a ex opposito domus eiusdem plebani, tres videlicet superius inter tabernam et unam inferius pro

---

⁴² Mikołaj z Kniehynic h. Sulima – dziedzic Jaryczowa, brat Jana Włodkowica, kasztelana halickiego (por. przyp. 45 niniejszego artykułu), wzmiankowany w latach 1440-1458 (AGZ XIV nr 83 z 23 IX 1440; XII nr 4299 z 19 i 26 VIII 1458).

⁴³ Jaryczów Nowy – zob. przyp. 30 niniejszego artykułu.

⁴⁴ Mikołaj Olechowski, Olchowski, Olisiowski – kanonik lwowski i pleban Jaryczowa, wzmiankowany w latach 1441-1455 (AGZ V nr 86 z 8 VIII 1441; V nr 138 z 8 I 1455).

utilitate ecclesiae incolis et kmethonibus easdem curias collocanda cum omni iure, proprietate et proventibus, censibus, redditibus et obventionibus universis, nihil pro nobis et successoribus nostris in praeafatis curiis iuris et domini reservando, his duobus laneis exceptis dudum ad eandem ecclesiam donatis et inscriptis, damus, incorporamus, tribuimus, inscribimus et largimur temporibus aeviternis, tenore praesentium mediante per modum commutationis cum praefato domino Nicolao plebano factae, cui domino Nicolao plebano et ecclesiae suae ex donatione nostrorum praedecessorum circa vel ultra quinquaginta marcas ratione census annui obligamur et tenebamur soluturas. Et quamvis praefata villa nostra Jaryczow nondum iure Magdeburgensi gaudet, erecta volumus et sic pollicemur, quod dum haereditas nostra praedicta in Jaryczow sive per nos, sive per nostros posteros legitimos in iure Magdeburgensi fuerit locata et firmata, ut tempore dimensionationis agrorum incolis villae eiusdem nostrae Jaryczow degentibus sibi domino Nicolao Olisiowski ecclesiaeque suae et suis successoribus legitimis ad praefatas curias suas tres lanei, sive mansi in longitudine et latitudine velut et caeteris nostris kmethonibus, illis duobus laneis diu ecclesiae praedictae et suo rectori inscriptis et datis omnino exceptis, debemus et tenemus dimensionare assignareque effective. Nihilominus praefati kmethones eiusdem domini Nicolai plebani et ipsius successorum agros colere et prata falcastrare, ac usibus aliis utifrui et gaudere, velut caeteri nostri kmethones in eadem omni nostra haereditate totalem habebunt facultatem tamdiu, quousque eadem dimensionatio agrorum [n. k.] et ipsa villa nostra Jaryczow in iure Theutonico fuerit locata et debitum suum sortietur effectum. Quosquidem kmethones et incolas nonnisi praefatus dominus Nicolaus et sui successores plebani pro omnibus causis tam magnis, quam parvis iudicabit, nec alicui quaerulanti dicti kmethones coram nobis vel successoribus nostris iuri parere, neque quovis modo respondere tenebuntur. Eosdemque kmethones et incolas sepe dicti domini Nicolai plebani, qui fuerint locati, similiter et tabernatorem, quem habet ex antiqua donatione ab omnibus ipsorum oppressio-nibus, gravaminibus et iniuriis personarum saecularium, aut vicinorum quorumcunque toto posse nostro velut proprios nostros volumus, obligamur et tenebimur protegere, defensare et tueri. Et iidem kmehones villae nostrae eiusdem gulgustra pro usu et utilitate ipsorum et retia alias w i ę c i e r z e locare et ponere piscesque levare et prendere ac plebano ipsorum praesentare omnimodam et totalem habebunt libertatem, contradictione et inhibitione nostra et successorum nostrorum procul mota. Casu vero, quo eadem piscina magna ex impetuositate aquae rumperetur, extunc kmethones eiusdem plebani cum aliis nostris kmethonibus ad eandem nostram piscinam

rubetum et fimum iumenta eorum posse deducere tenebuntur. Item piscinam post tabernam plebani eidem plebano et ecclesiae ipsius largimur aeviterne. Caeterum decimam metretam cuiuslibet grani et seminis de molendinis omnium villarum nostrarum ad dominium Jaryczowiense pertinentium praefato domino Nicolao plebano et futuris plebanis assignamus, damus et [n. k.] incorporiamus habendam, percipiendam et levandam. Ad quae omnia et singula faciendum modo praemisso nostros successores obligamus. Si vero omnia praemissa taliter cum praefato domino Nicolao Olisiowski canonico et plebano nostro compactata et conclusa nostri successores quovismodo observare, firmiterque tenere et sibi, aut futuris suis successoribus caeterisque plebanis adimplere noluerint, extunc solvant eidem domino Nicolao canonico ac plebano Jaryczowiensi quinquaginta marcas dudum per antecessores nostros et nosmetipsos retentas et singulis annis sese immediate sequenti per duas marcas communis pecuniae currentis eidem domino Nicolao et suis successoribus plebanis pro festo sancti Martini dare et solvere tenebuntur cum effectu iuxta privilegii tenorem nostrorum praedecessorum perpetuo datas et inscriptas. Et ut haec nostra donatio et inscriptio robur obtineat perpetuae firmitatis, praesentes litteras nostras appensione sigilli iussimus communiri. Actum et datum Leopoli sabbatho proximo ante festum Translationis Sancti Stanislai anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo, praesentibus magnifico domino Joanne Kniehynicki castellano Halicienski germano nostro⁴⁵, honorabilibusque Andrea Ostrowski altarista⁴⁶, Nicolao Gliniewski⁴⁷, Nicolao Glazar vicariis Leopoliensis ecclesiae⁴⁸ et nobili Nicolao Roszewicz⁴⁹, circa praemissa testibus.

---

⁴⁵ Jan Włodkowic (Charbinowski, z Kniehynic, z Psar) h. Sulima – podstoli lwowski 1435, kasztelan halicki 1439-1461 (U III/1 317).

⁴⁶ Andrzej Ostrowski – altarzysta w katedrze lwowskiej, nie zidentyfikowany.

⁴⁷ Mikołaj Gliniewski – wikariusz w katedrze lwowskiej, nie zidentyfikowany.

⁴⁸ Mikołaj Glazar – wikariusz w katedrze lwowskiej, może tożsamy z Mikołajem Blasarem, wikariuszem, wzmiankowanym 8 I 1455 r. (AGZ V nr 138).

⁴⁹ Mikołaj Roszewicz – nie zidentyfikowany.

Wasiuczyn 1455

Wasiuczyn, 1455

Ścibor, dziedzic Wasiuczyna, uposaża kościół parafialny w swojej wsi dziedzicznej.

Or.: Nieznany.

Kop.: Kraków AALw – *Acta consistorii Leopoliensis sub praesulatu R. D. Casimiro Stephano Charbicki episcopo Nicopoliensi suffraganeo, praeposito Vladislaviensi, Varsaviensi ex annis 1659-1662, nec non acta visitationis ex annis 1661*, k. 639v-640v. Wpis 19 grudnia 1661 r. (k. 636v) na prośbę Floriana de Wasicin Wasicinskiego, kanonika lwowskiego i proboszcza w Wasiuczynie z Or. (k. 639v-640). Tytuł: *Ingrossatio Foundationis ad Ecclesiam Wasicinensem.*

Uw.: Dokument w języku polskim, najprawdopodobniej XVII-wieczne tłumaczenie łacińskiej wersji Or. Autor niniejszego opracowania uwspółcześnił jedynie interpunkcję i wstawił rozdzielną pisownię przyimków.

W Imię Pańskie amen. Na wieczną rzeczy pamiętkę. Aby błąd zapomnienia sprawom pod czasem odprawującym się na potym nie uczynił szkody, wysokie królów i książąt postanowiły rady, to pismem i świadków podpisami wiecznie utwierdzić, aby za czasem nie znikwały. Dlategoż my Ścibor⁵⁰ dziedzic na Waszycinie⁵¹, oznajmuję tym pismem komu to należy wiedzieć, wszystkim teraz i na potym wiadomość tych rzeczy mieć chcącym. Ponieważ pewni jesteśmy i zupełną wiarą trzymamy, iż to wszystko w skarb niebieski kładzie się, co z doli od Pana Boga nam danych, dla uwielbienia chwały niebieskiej nakładamy, chcąc gniew pomsty ostatecznego sądu miłosiernymi uczynkami uprzędzić, za statecznym rozmysłem, z małżonką naszą namilej-

⁵⁰ Ścibor z Wasiuczyna (z Koniuch, Kunaszewski) h. Korczak – podsędek halicki 1435-1459 (U III/I 402).

⁵¹ Wasiuczyn – wieś w pow. Rohatyn, 14 km na południowy zachód od Rohatyna, odległa 9,5 km od Żurowa; w okresie międzywojennym była tu parafia (SGKP XIII 131; *Schematismus archidioecesis Leopoliensis ritus latini*, s. 69).

szą Barbarą⁵² i synów naszych prawdziwych, Protousego⁵³, Jana i Michała miłych, i za radą zdrową, na wychowanie rządcy kościoła farnego Najświętszej Panny Marijej Rodzicielce Bożej w miasteczku naszym Waszycinie, i za miasteczkiem Świętej Katarzyny, aby tym nabożniej mógł za zdrowie nasze i dusz naszych wybawienie i potomków naszych zbawienie modlić, dajemy, darujemy, zapisujemy wiecznemi czasy i na wieki, [k. 640] naprzód dwa łany role leżącej na Remeszowie za kościołem Ś. Katarzyny Panny, podle łanów naszych z jednej i Muszkowego z drugiej strony leżące. Do tego i stawka z sadzawek naszych, to jest z wyższej i niższej, po trzy kopy z każdego ich spustu. Ktemu w stawach naszych dozwalamy przerzeczonemu rządcy kościoła naszego w Waszycinie wiencerze stawiać, w którykolwiek i kiedy zechce dla stołu i pożytku swego. Do tego we młynie naszym wszelakie zboże bez miary onemu mleć dopuszczamy. Ktemu darujemy przerzeczonemu plebanowi naszemu ogród rzeczony Domanowski podle ogroda tegoż plebana. Ktemu dziesięcinę snopową z zasiewków naszych wszytkich naszych folwarków. Do tego ogród za sadem tegoż plebana i drugi ogród podle, będący z drugiej strony domu tegoż plebana. Ktemuż i nadto pozwalamy temuż plebanowi Waszycińskiemu, aby na ogrodach i łanach przerzeczony pleban, i na potym będący mógł kmiecie osadzać, a pomienieni ludzie mają być wolni od wszelakich robót u potomków naszych. Żadnych robót nie będą odprawować, ani też podatków jakich nam i potomkom naszym nie będą płacić, ale tylko do robót i płacenia samemu plebanowi powinni będą. Chcemy też, gdy przerzeczeni ludzie plebana naszego, jakie controversje albo spór i gniew między sobą będą mieli, tedy pleban ich sędzią będzie, a nie kto inszy. A jeśliby przerzeczeni ludzie tegoż plebana z naszymi się powadzili ludźmi, tedy szczyć się będą tymże prawem, jako i insi mieszczankowie nasi, odpowiadając w prawie Maydeburskim. Do [k. 640v] tego zapisujemy konia albo źrebca roczniaka na każdy rok z naszego stada. Ktemu temuż z każdego łanu osep po kłodzie żyta i telőż owsa na każdy rok, aby brał od ludzi tych, którzy by trzymali rolej łany, a którzy by nie mieli łanów w Waszycinie, będą odpowiadać przerzeczonemu plebanowi każdy gospodarz po cztery szerokie grosze liczby polskiej na każdy rok, to jest na święto Michała Ś. dwa, a na święto Wielkonocne także dwa. A komornicy prze-

---

⁵² Barbara z Koniuch lub Koniuszek w ziemi przemyskiej – żona Ścibora z Wasiuczyna, wzmiankowana w latach 1442-1461 (AGZ XII nr 1013, s. 102 z 7 V 1442; nr 3010, s. 274 z 15 VI 1461; por. także: B XI 87).

⁵³ Prot, syn Ścibora z Wasiuczyna – wzmiankowany w latach 1446-1468, 1469 – *olim* (AGZ XII nr 1662, s. 148 z 3 I 1446; nr 3358 z 11 IX 1468; VI nr 82 z 8 IV 1469). AGZ XII nr 3711, s. 365 z 13 V 1475 wymienia imię żyjącej jeszcze małżonki Prota, Małgorzaty.

rzeczonych czasów po dwa grosze szerokie co rok, a każdy prawem się Maydeburkiem szczycą, na każdy rok jeden grosz szeroki dawać będą duchownego. Ktemu temuż plebanowi Waszycińskiemu dajemy sadzawkę pod cerkwią ruską. Ktemu łąkę między łąkami naszymi leżącą za stawem naszym *alias* Ostrow. Do tego naszą jeszcze łąkę między uroczyszem *alias* zapustem, nazwanym Muza, między wyższym stawem. Do tego zapisujemy także staw temuż rządcy kościelnemu na rzece nazwanej Rakowce. Na co dla lepszego tej rzeczy świadectwa pieczęć nasza do tego jest przyciśniona. *Datum* w Waszycinie roku Pańskiego tysięcznego czterechsetnego pięćdziesiątego piątego, przy obecności wielebnych i uczciwych panach Janie plebanie Chodorostawskim⁵⁴, Jerzym kommandarzem Kniechnickim⁵⁵, Mikołajem kommandarzem w Strzeliskach⁵⁶, Janem nazwanym Kuwik i Bartoszem mieszczany Rohatyńskimi⁵⁷

Żelechów 1426

Lwów, 8 marca 1426⁵⁸

Piotr Sędziwój (z Zakrzyna), scholastyk i oficjał lwowski, potwierdza fundację kościoła parafialnego w Żelechowie, dokonaną przez dziedziców: Stanisława Kaya z Milotycz, Jana z Żelechowa alias Boksyc i Mikołaja Miżygłockiego ze Streptowa.

---

⁵⁴ Chodorów (Chodorowstaw) – miasteczko w pow. Bóbrka, dawniej powiatowe, nad rzeką Ług, która tworzy tu staw. Miejscowość leży 63 km od Lwowa, 34 km od Bóbrki, 17 km od Żydaczowa, gniazdo rodziny Chodorowskich (SGKP I 610).

⁵⁵ Kniyhynicze – miasteczko w pow. Rohatyn, leżące nad wielkim stawem (Kniyhynicki Staw) w odległości 10 km na zachód od Rohatyna, 8,9 km od Podkamina Brzeżańskiego; w okresie międzywojennym należało do parafii Podkamień (SGKP IV 197; *Schematismus archidioecesis Leopoliensis ritus latini*, s. 118).

⁵⁶ Strzeliska Nowe – miasteczko w pow. Bóbrka, 17 km na południowy wschód od Bóbrki, 15 km na północ od Chodorowa (SGKP XI 463).

⁵⁷ Rohatyn – miasto powiatowe nad Gniłą Lipą (dopływ Dniestru), w odległości 68 km na południowy wschód od Lwowa (SGKP IX 692).

⁵⁸ AGZ X nr 380; SGKP XIV 766 podają datę 9 marca 1526 r., natomiast *Relatio status Almae Archidioecesis Leopoliensis accedent testamenta eiusdem Th. Pirawski et Joannis Zamoiscii, Archiepiscopi Leopoliensis*, Lwów 1891-1893 (dalej cyt.: Pirawski), s. 129, a także T. Trajdos (*Kościół katolicki na ziemiach ruskich Korony i Litwy za panowania Władysława II Jagiełły (1386-1434)*, t. I, Wrocław 1983, s. 239-260) – datę 18 marca 1426 r.

Or.: Nieznany.

Kop.: 1. AALw – *Acta actorum archiepiscopi Leopoliensi R. D. Stanislai Słomowski ex annis 1566-1574*, k. 69v-70v, paginacja dolna – dokument oblatowany 2 października 1569 r. na prośbę Grzegorza Varszaviensis, plebana w Żelechowie. Tytuł: *Littere fundationis et erectionis ecclesie parochialis in Zelechów dioecesis Leopoliensis*.

Kop.: 2. AALw – *Akta i dokumenty Konsystorza Metropolitalnego ob. łac. we Lwowie z lat 1798-1799. Dokumentacja fundacji i erekcji niektórych kościołów*, nr 126, bez paginacji – z akt Konsystorza Lwowskiego Wojciecha de Pilica Korycińskiego, abpa lwowskiego⁵⁹, „ekstrakt ex libro Ecclesiae Parochialis Żelechoviensis 12 X 1789” Tytuł: *Żelechov Fundatio*.

Kop.: 3. Archiwum Miasta Lwowa, Acta Castrensia, Capitanealia Leopoliensia, t. 347, s. 1174 n.

Reg.: 1. AGZ X nr 380.

Reg.: 2. AALw – *Acta visitationis generalis canonicae ecclesiarum parochialium in decanatu Buscensi consistentium a R. D. A. A. Ankwicz archiepiscopo Leopoliensi in annis 1821 et 1828 peractae*, wizytacja z 9 czerwca 1821 r., k. 4-5.

Reg.: 3. AALw Archiwum Parafialne Żelechów, 5 – *Codex legum Ecclesiae Zelechoviensis servientium*, spisał w 1720 r. ks. Szymon Dzdziński.

Liter.: Pirawski 129; Z a j ą c z k o w s k i, dz. cyt., s. 176.

In nomine Domini amen. Nos Petrus Sandivogius scolasticus et officialis Leopoliensis⁶⁰ ad universorum [k. 70] deducimus notitiam, quomodo nobiles viri domini Stanislaus Kay⁶¹ de Milothycze⁶², Joannes de Zele-

⁵⁹ Wojciech Koryciński – arcybiskup lwowski od 30 VI 1670 r., przedtem biskup kamieniecki od 7 III 1667 r., zm. 17 I 1677 r. (N i t e c k i, dz. cyt., s. 108).

⁶⁰ Piotr Sędziwój z Zakrzyna – scholastyk i oficjał generalny lwowski 1426 (AGZ V nr 38 z 12 XI 1426; J. K r ę t o s z, *Organizacja archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego od XV wieku do 1772 roku*, Lublin 1986, s. 90). W 1428 r. nazywany jest prepozytem i magistrem kościoła szpitalnego we Lwowie (AALw KK 20, k. 308). Zakrzyn – wieś w woj. kaliskim, 5 km na północny zachód od Liskowa (Bys. 1959).

⁶¹ Stanisław Kay – z Derewlan, Liska, Milatyna i Żelechowa w ziemi lwowskiej, wzmiankowany w latach 1426-1446 – *olim* 1448 (A. J a n e c z e k, *Osadnictwo pogranicza polsko-ruskiego. Województwo betskie od schyłku XIV do początku XVII w.*, Wrocław 1991, s. 352 i tablice; AGZ XIV passim; V nr 56).

⁶² Milatycze – wieś w pow. lwowskim, 6 km na południowy wschód od Lwowa, 7 km na południowy zachód od Dawidowa, lub Milatyn Nowy albo Milatyn Stary – wieś w pow.

chow⁶³ alias de Bokschicze⁶⁴ et Nicolaus Mizigloczski⁶⁵ de Sthreptow⁶⁶ haeredes ad nostram praesentiam, in absen(tia) reverendissimi in Christo patris domini domini Joannis Dei gratia sanctae Leopoliensis ecclesiae metropolitanae archiepiscopi⁶⁷ et nobilium terrigenarum et discretorum virorum, infra annotatorum, concordi et spontanea voluntate propriis in personis venien(s) ecclesiam parochialem novae plantationis in villa Zelechów dictae Leopoliensis dioecesis, cuius ius patronatus et collatio de iure ad eosdem nobiles Stanislaum Kay, Joannem et Nicolaum Mizigloczsky legitime dinoscitur pertinere cupien(tes) divina clementia ipsis opitulante certis dotare redditibus, ac efficaciter reformare quatenus eo crebrius et decentius decus eiusdem ecclesiae et in ea divinus cultus per rectores dictae ecclesiae parochialis in Zelechów, valeat auspice Domino adaugeri, et perpetuis temporibus ob salutem ipsorum patronorum, et successorum eorundem fieri et celebrari. Decimas manipulares prediales cuiuslibet grani, post araturas agriculturas et predia ipsorum non solum in praedictis villis eorundem Zelechow, Milothycze et in Strzeptow contenen(tes) seu contentas consistentia vel consisten(tes) verum etiam ubicunque et in quibuscunque villis et curiis ipsorum haeredum infra et intra eandem parochialem ecclesiam in Zelechow consisten(tes), agros et campos quoscunque ipsi et pro curiis ipsorum coluerint seu araverint et coli et aravi disposuerint omnes praefati tres patroni et collatores pro eadem ecclesia in solidum et unanimi voluntate incorporaverunt et assignaverunt, demum praefati Stanislaus Kay et Joannes speciali praerogativa, gratia, et voluntate unum laneum agriculti, tabernam liberam, piscinam inter piscinas caeteras eorum, pociozem et curiam pro dote plebanali cum pomario et gaio antiquitus tento, in vicinatu iuxta eandem ecclesiam, se contingen(tia) intra eandem villam consisten(tia) et praesertim dum ipsa villa Zelechów in ius Theutonicum de iure Rutenico fuerit translata, extunc pro missalibus, annonis, puta de quolibet laneo et ab

---

Kamionka Strumiłowa, 20 km na południowy wschód od Kamionki (SGKP VI 417; Bys. 1050).

⁶³ Żelechów Wielki – wieś w pow. Kamionka Strumiłowa, 11 km na południowy wschód od Kamionki. Na południe od Żelechowa Wielkiego leży wieś Niestuchów, na zachód – Żelechów Mały, a na północ – Streptów (SGKP XIV 766; Bys. 2031).

⁶⁴ Boksyce – wieś w woj. kieleckim, 10 km na południowy zachód od Ostrowca Świętokrzyskiego (SGKP I 296; Bys. 128).

⁶⁵ Mikołaj Mrzygłocki – ze Streptowa, wzmiankowany w 1455 r. (AGZ XIV nr 3357, 3396).

⁶⁶ Streptów – wieś w pow. Kamionka Strumiłowa, 11 km na południowy wschód od Kamionki. Na wschód od Streptowa leżą Derewlany i Rzepniów (SGKP XI 400; Bys. 1632).

⁶⁷ Jan Rzeszowski h. Półkoźic – zob. przyp. 33 niniejszego artykułu.

omnibus incolis, iura et agros [k. 70v] colen(tibus) praesertim iure Theutonico gauden(tibus), unum truncum siliginis, reliquum vero avenae, iuxta consuetudinem terrae Russiae et caeterarum villarum in ius Theutonicum locatarum praefatus autem Nicolaus Mizigloczsky de Strzeptów respectu istarum donationum et gratiae praedictorum, Stanislai Kay et Joannis unum pratum ad triginta plaustra seu currus feni se dotendens in circumferentiis et limitibus dictae villae suae Strzeptów situm et consistentes pro eadem ecclesia parochiali in Zelechow tanquam veri et legitimi collatores et patroni eiusdem praemissa omnia singillatim expressa dederunt, incorporaverunt, contulerunt et perpetuis temporibus assignaverunt, habenda, tenenda, utifruenda et irrevocabiler possidenda. Item praefati haeredes et patroni Stanislaus Kay et Nicolaus Mizigloczsky in molendinis ipsorum ubicunque consisten(tibus) cuilibet rectori dictae parochialis ecclesiae in Zelechow pro curia et necessitate sua frumenta cuiuslibet grani et brasea absque omni metreta emolumenti, molendi. Specialiter aut praefatus Nicolaus Mizigloczsky in sylvis, nemoribus et mericis suis, ligna robora et cuiuslibet generis arbores pro aedificiis domorum et usu quolibet secan(das) et libere percipien(das), etiam cuilibet plebano, eiusdem ecclesiae ex speciali prerogativa ipsorum dederunt et donaverunt omnimodam et liberam facultatem. In cuius rei testimonium sigillum nostrum et praedictorum nobilium et collatorum dictae ecclesiae in Zelechow, sigilla praesen(tibus) sunt appensa. Datum et actum in Leopli in domo nostra feria sexta proxima ante dominicam Letare sub anno Domini millesimo quadringentesimo vicesimo sexto, praesentibus discretis et nobilibus viris, dominis Valentino rectore parochialis ecclesiae in Jariczow⁶⁸, Dominico praedicatore polonorum ecclesiae Leopoliensis⁶⁹, Petro Jacobi de Rzeczycza notario nostro⁷⁰, Paulo de Jariczow⁷¹, Joanne iuvene Kay de Milothycze⁷² et Paulo Lanua de Podlesky⁷³, haeredibus testibus ad praemissa.

⁶⁸ Walenty – rektor kościoła parafialnego w Żelechowie, nie zidentyfikowany.

⁶⁹ Dominik – kaznodzieja polski w kościele katedralnym, nie zidentyfikowany.

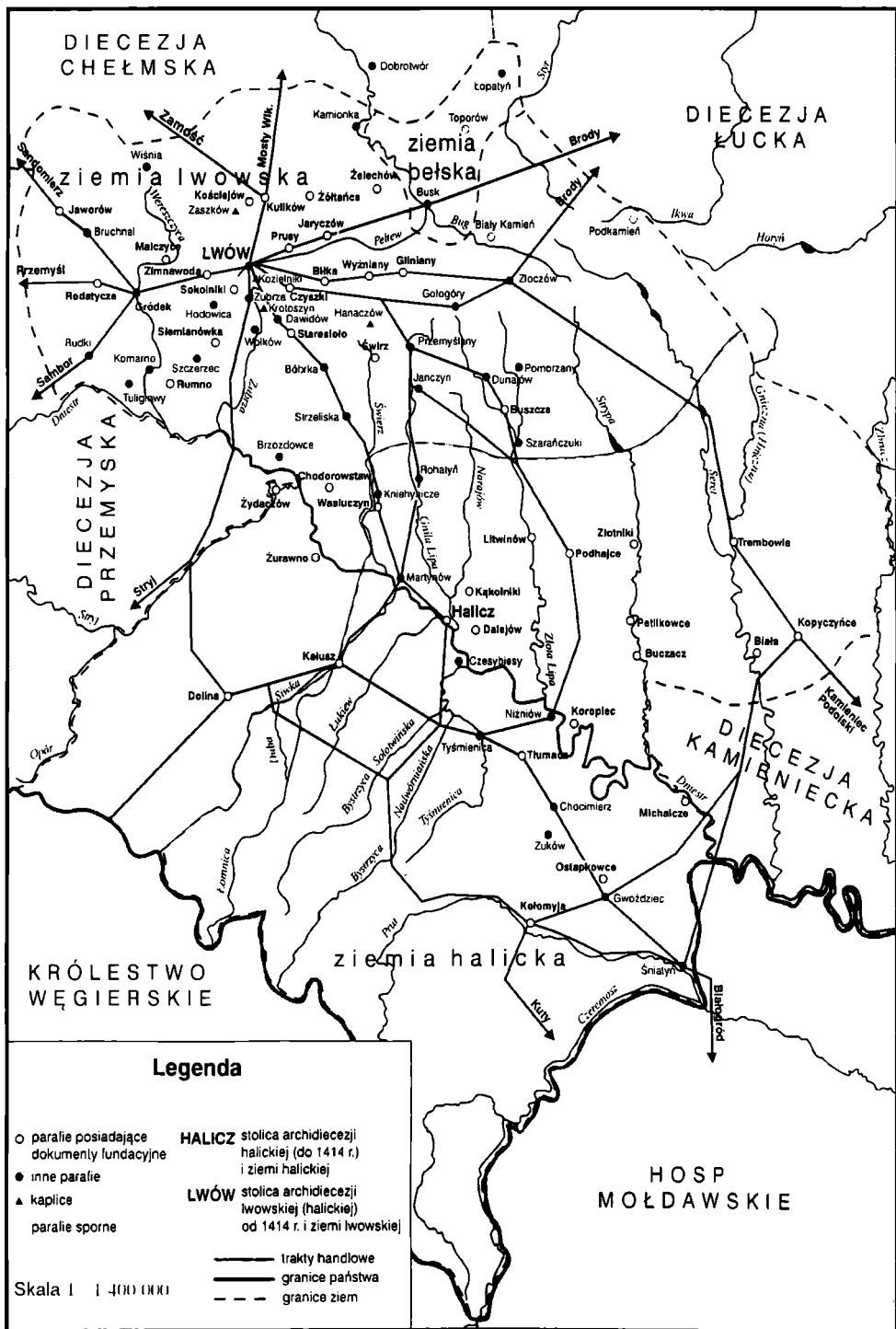
⁷⁰ Potr, syn Jakuba z Rzeczycy – notariusz kurii arcybiskupiej, wzmiankowany w latach 1427-1448 (ZDM V nr 1369 z 19 XII 1427; ZDM III nr 796 z 20 VII 1448). Rzeczycza Mokra i Rzeczycza Sucha – wsie, ok. 2 km na północ od Sandomierza (ZDM V nr 1369, przyp. 10).

⁷¹ Paweł z Jaryczowa – nie zidentyfikowany; być może jest to Pászko z Jaryczowa (zob. przyp. 29 niniejszego artykułu).

⁷² Jan Kay z Milatyna – brat Stanisława Kaya z Derewlan, Liska, Milatyna i Żelechowa, wzmiankowany w latach 1437-1467 (J a n e c z e k, dz. cyt., s. 352 i tablice).

⁷³ Paweł Lanua z Podlisk – nie zidentyfikowany. Podliski Mały, Podliski Wielkie – zob. przyp. 35 niniejszego artykułu.

SIĘĆ PARAFIALNA ARCHIDIECEZJI LWOWSKIEJ W ŚREDNIOWIECZU

ON THE RESEARCH ON THE PAROCHIAL FOUNDATION DOCUMENTS
IN THE MEDIEVAL LVOV ARCHDIOCESE

S u m m a r y

The author is dealing with the parochial foundation documents from the territories of Lvov and Halicz, the terrains which constituted part of the Lvov (Halicz) archdiocese of the Latin rite. Few foundation documents have been published up to now, most of them in the second half of the 19th century. In our century only several documents have been published. This is due to political conditions which were efficient in making access to archival documents impossible. The present times slightly improve the situation, yet still fail to change it radically. A great number of documents, which have never been published, the author found in the Archives of the Lvov Archdiocese in Lubaczów.

Now the author has quoted four 15th-century parochial foundation documents from the research in question, which have nowhere else been published; four of them refer to Jaryczow and Żelechów (the Latin text) and one in Polish refers to Wasiuczyn. The latter text is most probably a translation from the Latin original. The author of the present paper intends to publish soon all the foundation documents that have been found.

Translated by Jan Kłos